

Мироненко В. В.*

**РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ 7-8 КЛАСІВ
НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ**

У статті наведено приклади роботи щодо розвитку соціальної активності учнів 7-8 класів на уроках української мови і літератури.

Розвиток людини протягом життя відбувається у взаємодії з навколишнім середовищем, що передбачає саморозвиток і самореалізацію особистості в тому суспільстві, до якого вона належить. Соціальне замовлення суспільства нині потребує створення умов для формування свідомої духовно багатой мовної особистості. Це важливе завдання можна вирішити під час навчання школярів української мови і літератури, адже на цих уроках можна сформувати у них уміння адаптуватися в сучасному середовищі, приймати критичні рішення, бути конкурентоспроможними.

Сучасний учитель-словесник має думати про соціалізацію учня в умовах сьогодення. Тому він може керуватися заповіддю Василя Сухомлинського: «Ми виховуємо учня не як носія знань, а як людину, яка має жити в суспільстві і приносити йому користь».

На цей час завдання вчителя української мови і літератури – допомогти учневі знайти себе в житті; не зупинятися на досягнутому, уміти бачити за межами того, що бачать сучасники і бачили попередники. Усе це може реалізуватися через створення атмосфери співробітництва, взаємодії вчителя та учня, оптимальних умов для розвитку творчих здібностей і соціальної та громадянської активності вихованців.

Проблема соціальної активності особистості була в центрі уваги зарубіжних учених (І. Кант, А. Адлер, Дж. Дьюї, А. Маслоу, Е. Еріксон та інші). Значний внесок у розробку цього питання зробили вітчизняні дослідники (Б. Ананьєв, Г. Андрєєва, Л. Божович, І. Бех, І. Кон, Т. Мальковська, І. Мілославова, А. Мудрік, Н. Пономарчук, А. Реан, С. Харченко та ін.

Мета статті – розкриття особливостей розвитку соціальної активності учнів 7-8 класів на уроках української мови і літератури.

Розвивати соціальну активність учнів можливо на уроках словесності, використовуючи не тільки традиційні форми і методи, але й нетрадиційні, що відповідають вимогам часу [1; 2]. Це сприяє поживленню школярів на уроці, підвищенню активності дітей, можливості підвищити мотивацію.

Правила організації такого навчання:

- 1) по можливості до роботи залучаються всі учасники навчального процесу;
- 2) на уроці створюється відповідна атмосфера, визначаль-

* © Мироненко В. В.

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

ними факторами якої є невимушеність, природність, довіра і до певної міри розкутість;

3) до уроку може бути дане випереджувальне завдання, розробленні матеріали для творчої роботи;

4) клас об'єднується в підгрупи за рівнем знань та засвоєння навчального матеріалу;

5) учням дається час для роздуму, вибору позиції та обов'язкового словесного озвучення своїх думок;

6) на першому плані – потреби учня в пізнанні, самоствердженні, творчості, спілкуванні, самостійності, тобто – самореалізації.

Для планування таких уроків обов'язково враховують такі вимоги:

Мотивація. Чому цей урок важливий? Які можливості дає для розвитку самостійного мислення?

Завдання уроку. Розуміння яких проблем буде досягтися?

Передумови. Що учень уже має знати, що повинен уміти робити для того, щоб успішно засвоювати навчальний матеріал, самовдосконалюватися?

Оцінювання. Яких доказів того, що учні дійсно навчаються, буде знайдено?

Групування. Як повинні бути згруповані учні для даного навчального процесу?

Власне урок. Підвести учнів до формування цілей навчання. Яким чином вони будуть досліджувати зміст уроку?

Закінчення. Яких результатів треба досягти на уроці? Наскільки бажаним є остаточне розв'язання проблеми?

Така динамічна інноваційна форма проведення уроку вимагає і новітніх методів їх проведення.

Наприклад:

1) Робота в малих групах. Ролі: спікер (керівник) зачитує завдання групи, організовує порядок виконання, підбиває підсумки роботи і т.п.

2) Займи власну позицію. Дискусія на суперечливу тему.

3) «Мозковий штурм». Заохочувати всіх до висловлювання, не коментувати. Спонукати учнів до розширення висунутої ідеї.

4) Розігрування ситуації за ролями. Імітація реальності, можливість діяти «як насправді».

5) «Мікрофон». Надання можливості кожному щось швидко сказати по черзі.

6) Ділові листи і звернення. Сформулювати заяву, скаргу, пропозицію, лист.

7) Дискусія. Говорити по черзі, не перебивати.

8) Проекти. Презентація, міні-лекції, навчальні бесіди.

Звичайно, висвітлити всі методи досконало та конкретно неможливо в цій роботі. Але навести деякі фрагменти уроків можливість є.

7 клас. Тема уроку: «Систематизація та узагальнення знань та вмінь з теми «Дієслово».

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

Мета: відновити в пам'яті учнів, систематизувати та узагальнити відомості про дієслово; формувати вміння правильно писати дієслова в різних особових формах; розвивати набуті навички та вміння.

Мотивація навчальної діяльності учнів.

Учитель: Якою моя учениця запитала, чи можна висловити свою думку без дієслів, використовуючи лише іменники? «Спробуй!» - сказала я.

Через деякий час Катерина підійшла до мене і невпевнено передала свій «шедевр».

Ваше завдання: прослухати і «впіяти» дієслова, без яких не змогла обійтися дитина. Зробити висновок.

«За півгодини до уроку».

Стеля. Стіни. Стіл. Вікно.

Сонце прямо в очі.

Я дивилася кіно.

До третьої ночі.

Швидко з ліжка. Кран. Вода.

На сніданок – кава.

Спати хочу. Не біда.

Така моя справа.

Шлях до школи. Двері в клас.

Зошит. Олівець.

Українська мова в нас?!

Все. Мені кінець!»

Інший приклад. Уже у 8-му класі.

Тема: «Односкладні речення. Узагальнено-особові речення.

Диктант-тест».

Знайти серед поданих речень узагальнено-особові та односкладні:

Що маєш казати – наперед обміркуй.

Не говори, що знаєш, але знай, що говориш.

Довгим язиком тільки полумиски лизати.

Не роби з писка халяву.

Добрим словом мур проб'єш, а лихим і в двері не ввійдеш.

Важливим елементом на уроках літератури у 7-8 класах є використання методу «Мить творчості». Він дає учню можливість відчувати себе творцем, автором мініатюрного твору.

Залежно від теми уроку даються такі завдання:

1) За опорними словами напиши твір-мініатюру, підбери заголовки із запропонованих: Мереживо осені. Осінній плач. Осінній етюд.

2) Склади розповідь (8-9) речень про подорож до моря.

3) Напиши листа до сучасного українського письменника з приводу прочитаної тобою нещодавно його книжки.

На уроках літератури важливе місце надається вивченню прислів'їв, приказок, загадок, календарно-обрядової поезії тощо. Учні через призму народних творів стають частиною великого народу.

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

Ось іще один фрагмент уроку.

Робота в групах під час вивчення твору О. Стороженка «Скарб», Л. Костенко «Кольорові миші», «Крила».

Власне міркування.

1. Чи погоджуюсь я з думкою О. Стороженка: «... як кому Бог дасть щастя, то не треба йому й рідної матері, не треба і щастя шукати».

2. Щоб я порадив батькам Павлуся стосовно його виховання?

3. Що я розумію під словом «Скарб»? Яким скарбом надаю перевагу? (Обґрунтуйте думки).

4. Чи могла, на ваш погляд, десятирічна Анна завдати шкоди суспільству, виробляючи кольорових мишей?

5. Як на вашу думку, мати крила людині – це обов'язок чи довільне бажання?

Під час такого навчання школярі розвивають мислення, учаться вирішувати складні проблеми на основі аналізу обставин та відповідної інформації, зважувати альтернативні погляди, приймати продумані рішення, брати участь у дискусіях.

Отже, нові підходи сучасної школи до розв'язання багатьох навчальних і виховних завдань покликані зробити школярів готовими до вирішення в майбутньому життєвих проблем. І особливе місце в цьому належить українській мові і літературі, які найповніше вбирають в себе особливості української ментальності. Через мову учні засвоюють моральні поняття, ідеї та ідеали, формують ціннісні орієнтири, які потім у реальному житті стають принципами буття особистості, засадами для реалізації власних задумів, організації повсякденного життя.

Література:

1. Александрова В. А. Формування соціальної активності учнів на уроках літератури // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2015. – №7–8. – С.3–4.
2. Пеньора Т. Ю. Нестандартні форми самостійної роботи учнів на уроках української мови та літератури : методичний посібник. – Ужгород, 2007. – С. 65.

Осинкіна О. П. *

СОЦІАЛІЗАЦІЯ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті розкриті теоретичні та методичні засади соціалізації особистості. Роль школи в становленні соціально активних, конкурентоспроможних випускників, які усвідомлюють свою причетності до розв'язання важливих громадянських справ, що є ознакою їхньої активної позиції в дорослому житті.

Останнім часом суспільство вимагає від школи виконання соціальної функції, а саме: введення дитини за допомогою

* © Осинкіна О. П.